

Heilbrigðisráðuneyti
Skógarhlíð 6
105 REYKJAVÍK

Reykjavík, þriðjudagur, 17. janúar 2023
Tilvísun: 2022010098/33

Efni: Umsögn Barna- og fjölskyldustofu um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun í geðheilbrigðismálum 2023-2027.

Barna- og fjölskyldustofa vísar til erindis heilbrigðisráðuneytisins, sem barst stofunni dags. 19. desember sl., þar sem stofunni var gefið tækifæri á að gefa heilbrigðisráðuneytinu umsögn um tillögu til þingsályktunar um aðgerðaráætlun í geðheilbrigðismálum, 2023-2027. Þakkar Barna- og fjölskyldustofa fyrir að fá tækifæri til þess að tjá sig um tillöguna.

Barna- og fjölskyldustofa telur í upphafi rétt að taka fram að fagna ber tillögu um stefnu og aðgerðaráætlun í þessum málaflokki og telur stofan að þar komi fram margar og mikilvægar tillögur um þjónustu við börn og fjölskyldur þeirra sem glíma við geðheilsuvanda af ýmsu tagi. Fagnar stofan sérstaklega þeirri áherslu sem lögð er á snemmtæk úrræði í þingsályktunartillöggunni. Barna- og fjölskyldustofa tekur heilshugar undir markmið tillögunnar sem snúa m.a. að því að auka aðgengi foreldra/fjölskyldna að sérhæfðri geðheilbrigðisþjónustu frá meðgöngu að 5 ára aldri barnsins, að leggja aukna áherslu á samstarf heilsugæslu við skóla- og félagsþjónustu varðandi geðrækt og forvarnir barna á grunnskólaaldri, að innleiða gagnreynda nálgun í geðrækt í grunnskólum sem og þróun skólaheilsugæslu í framhaldsskólum með sérstaka áherslu á geðrækt og forvarnir. Barna- og fjölskyldustofa telur það jákvætt ef Alþingi ákveður að taka skref í þá átt að auka aðgengi barna og ungmenna að þjónustu er lýtur að geðrækt. Eðli málsins samkvæmt hlýtur það að skipta miklu máli fyrir geðheilsu ungmenna ef þeim býðst aukin geðræktarþjónusta er í nærumhverfi þeirra, þ.e. í skólum. Það getur skipt sköpum fyrir ungt fólk í vanda að hægt sé að bregðast við sem allra fyrst og þjónusta á fyrri stigum getur að sama skapi komið í veg fyrir að vandamál haldi áfram að þróast og verði alvarlegri.

Þá tekur stofan jafnframt heilhugar undir það markmið tillögunnar að lögð verði áhersla á samþætta og heildræna geðheilbrigðisþjónustu, veitta af hæfu starfsólkí á viðeigandi þjónustustigum. Telur stofan jákvætt að í því samhengi verði sérstök áhersla lögð á þverfaglega mönnun í geðheilbrigðisþjónustu, í samræmi við þjónustubörf á hverju þjónustustigi. Jafnframt að stöðum í sérnámi og framhaldsnámi fjölgí í samræmi við þjónustubörf. Er það jafnframt framfaraskref að áhersla sé lögð á að samhæfing og samvinna einkenni samskipti heilbrigðis-, félags- og barnaþjónustu sem og samskipti mismunandi þjónustustiga heilbrigðisþjónustu og á milli heilbrigðisstofnana. Er ljóst að framangreindum markmiðum er ætlað að tryggja betra aðgengi, gæði, skilvirkni og samfellu í geðheilbrigðisþjónustu.

Leggur Barna- og fjölskyldustofa mikla áherslu á að framangreind markmið komist í framkvæmd og bendir í því samhengi á að í barnaverndarmálum, þar sem þjónustuhörf er orðin mikil, má oft sjá langan aðdraganda þar sem oft virðist ekki hafa tekist að veita viðeigandi suðning í félags-, skóla- og heilbrigðisþjónustu og hverjum tíma. Slík mál virðast því ekki fá nægra athygli og þjónustu fyrr en í óefni er komið og meðferðarinngrip verða bæði sérhæfð og flókin fyrir viðkomandi einstaklinga og þar af leiðandi af skornum skammti og dýr fyrir samfélagið. Barna- og fjölskyldustofa leggur því áherslu á að þau markmið tilögunnar sem snúa m.a. að því að leggja aukna áherslu á samstarf heilsugæslu við skóla og félagsþjónustu varðandi geðrækt og forvarnir barna á grunnskólaaldri, innleiðingu gagnreyndrar nálgunar í geðrækt í grunnskólum sem og þróun skólaheilsugæslu í framhaldsskólum með sérstaka áherslu á geðrækt og forvarnir, komist í framkvæmd hið fyrsta.

Í þessu samhengi þá telur Barna- og fjölskyldustofa jafnframt nauðsynlegt að koma því á framfæri að á undanförnum árum hafa komið upp tilvik þar sem börn á unglingsaldri hafa ekki fengið nauðsynlega bráðaþjónustu í formi innlagnar á BUGL eða aðrar deildir Landspítala þrátt fyrir brýna þörf, m.a. vegna alvarlegra fráhvarfa sökum vímuefnaneyslu, sjálf skaðandi hegðunar, geðrofsástands eða annarra alvarlegra geðsjúkdóma. Þess í stað hafa barnaverndarstarfsmenn verið knúrir til að vista viðkomandi börn á neyðarvistun Stuðla sem er ekki, eins og kunnugt er, geðdeild og ekki mönnuð læknum og hjúkrunarfölki. Hefur Barna- og fjölskyldustofa lýst áhyggjum sínum yfir þessu við stjórnendur Landspítalans, ráðuneyti og embætti landlæknis. Einnig eru dæmi þess að börn sem eru vistuð í skamman tíma og jafnvel endurtekið á legudeild BUGL eru útskrifuð þaðan án þess að eiga vanda síns vegna afturkvæmt heim með góðu móti en eru áfram í brýnni þörf fyrir sérhæfða geðheilbrigðisþjónustu. Í báðum tilvikum, bráðaþjónustu og eftirfylgd, flyst þörfin fyrir sérhæfða geðheilbrigðisþjónustu yfir á hendur barnaverndar sem eðli málsins samkvæmt er ekki ætlað að búa yfir sérhæfðum úrræðum á því sviði. Þá er ljóst að biðtími barna eftir geðheilbrigðisþjónustu almennt er allt of langur. Í þjónustu við börn og fjölskyldur hér á landi hefur orðið mikilvæg þróun í skimun og greiningu geð- og þroskaraskana barna. Hefur það aukið eftirspurn eftir þjónustu og hafa orðið til langir biðlistar eftir þjónustu stofnana líkt og fram kemur í tillöggunni þar sem segir að meðalbiðtími eftir geðþjónustu á vegum Landspítala og Þroska- og hegðunarstöðvar heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins sé allt upp í 36 mánuðir. Er því ljóst að börn eru ekki að fá nauðsynlega geðheilbrigðisþjónstu um leið og hennar gerist þörf. Leggur stofan því áherslu á að unnið verði með markvissum hætti að því markmiði þingsályktunartillögunar að aðstæður og mönnun geðheilbrigðisþjónustu verði tryggð í samræmi við umfang og eðli þjónustu þannig að tryggja megi geðheilbrigðisþjónustu innan ásættanlegs biðtíma.

Að famangreindu virtu telur Barna- og fjölskyldustofa nauðsynlegt að áréttu að stofan telur brýnt er að framfaraskref verði tekin hvað geðheilbrigðisþjónustua við börn varðar, þannig að bráðaþjónustu og etirfylgd verði betur sinnt og biðtímar styttir. Ljóst er að framgreindri þingsályktunartillögu er ætlað að bæta úr þessum vanda að einhverju leyti, með aukinni snæmmtækri fhlutun og því markmiði að þjónustuhörf verði betur mætt með aukinni samfellu í þjónustu, aukinni mönnun og bættum húsakosti. Að því sem að framan hefur verið rakið er ljóst að geðheibrigsðisþjónustu við börn með geðrænan vanda er ekki mætt með fullnægjandi hætti við núverandi aðstæður og því nauðsynlegt að bregðast við með markvissum hætti.

Barna- og fjölskyldustofa veitir heilbrigðisráðuneytinu fúslega allar nánari upplýsingar og skýringar sem þörf er á verði óskað eftir því og er reiðubúin að mæta á fund verði þess óskað.

Funi Sigurðsson

Funi Sigurðsson, framkvæmdarstjóri meðferðarsviðs

Unnur Agnes Jónsdóttir

Unnur Agnes Jónsdóttir, lögfræðingur

